

Unikt kultur- och naturlandskap

Klackberg är ett unikt natur- och kulturlandskap, där malm och kalk har brutits ända sedan medeltiden.

Kalken i berggrunden och marken har tillsammans med jordbruket, gruvdriften och ett gynnsamt lokalklimat format Klackbergs natur, flora och fauna.

Naturresept

Klackberg har gjorts till reservat för att skydda och bevara områdets natur och för att det ska finnas ett trivsamt område för friluftsliv nära Norbergs tätort.

Fornlämningar och kulturmiljöer, som till exempel gruvöppningar och husruiner, är också skyddade.

Reservatet vårdas av Norbergs kommun, eftersom det är viktigt att den speciella naturen och de arter som gynnas av den kan bevaras, och att området behåller sin nuvarande karaktär.

Rödsyssla

Värme, kalk och långvarig kulturpåverkan

I Sveriges natur är kalk en bristvara och markerna normalt sura. Kalkrik mark gynnar många orkidéer men även andra arter till exempel blåsippa, tibast, trolldruva och spåtistel.

I Klackberg finns också Sveriges nordligaste förekomst av den sällsynta orkidén rödsyssla, liksom den lilla ormbunken murruta, som bara växer i sprickor på kalkstensblock.

Utan mänsklig aktivitet skulle Klackberg se ut på helt annat sätt. Viktigast är att landskapet har öppnats och ljuset släppts in. Viktigt är också läget mot söder och ett varmt lokalklimat. Många växter i Klackberg är ljusberoende och kräver ett öppet landskap med regelbundet slåtter, röjning eller bete. Det gäller t ex spåtistel, kattfot, sandviol och backviol som annars snart skulle försvinna.

Så här hittar du till Klackberg

Till Norberg: se kartan härunder.

I Norberg följ skyltning:

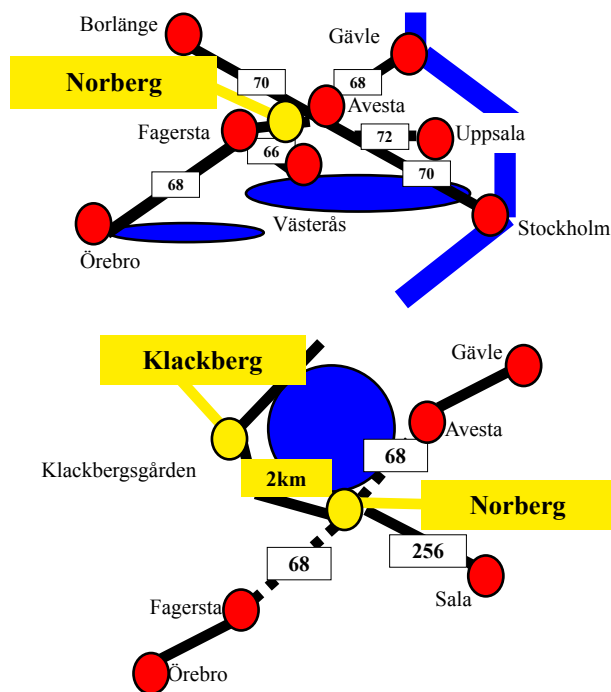
Ekomuseum Gruvmiljö och **Klackberg** från väg 68 väster om sjön Norens sydspets.

Information:

Norbergs Turistbyrå tel 0223-29130 www.norberg.se

Klackberg är en del av Ekomuseum Bergslagen

www.ekomuseum.se

Bilder: Jonas Lundin växter, Dan Zetterström och Killian Mullarney, fåglar. Foto rödsyssla, Kurt Svanberg. Tack till Norbergs naturskyddsförening för faktaunderlag och faktagranskning.

Statliga bidrag till lokala och kommunala naturvårdsprojekt är medfinansierat för genomförandet av projektet Reservatsbildning i Klackberg och till produktionen av denna folder.

Klackberg

Kommunalt naturresept i Norberg

Välkommen att besöka Klackberg

I Klackbergs naturresept finns spännande växter, fåglar och lämningar av tusenårigt bergsbruk. Här finns vägar, stigar, trappor och en tunnel att promenera genom. På en del ställen finns hissande djupa gruvhål och schakt att titta ner i, på andra ställen finns trivsamma utsiktspunkter. Runt om i området finns skyltar som berättar om Klackbergs växter och fåglar, om gruvdriftens historia och om alla de människor som genom sitt slitsamma arbete har bidragit till att Klackberg ser ut som det gör.

Upptäck i Klackberg

Hasseln når i Klackberg nordvästgränsen för sin utbredning i Sverige. Den gynnas här av kalkförekomsten i marken samt områdets läge åt söder. Hasseln har troligtvis funnits på Klackberg långt före gruvtiden. Hasselbusken kan bli mycket gammal, eftersom den skjuter nya skott från rothalsen, som ersätter skadade och döda stammar.

Rödvingetrasten kommer till Klackberg i början av april och låter då höra sin sång, en fallande strof ”pri-pri-pry-pry-pry-pry” följt av ett gnisslande kvitter. Det förekommer en mängd olika sångdialekter, man behöver inte förflytta sig mer än cirka fem kilometer för att få höra en annan variant.

Grönsångaren är en av Klackbergs vanligaste fåglar. Den kommer i början av maj och börjar genast att sjunga sin lättigenkända sång, som likar ljudet av ett större mynt, som man snurrar på ett bord och som accelererar till ett svirrande vackert ljud.

Kattfoten har blivit alltmer ovanlig. Den växer på torr sandig mark i solöppna lägen och är konkurrenssvag och betesgynnad. Kattfoten är tvåbyggare (dioicus), har sålunda han- och honblommor på skilda plantor. Den blommar på försommaren. De hönliga blommorna känns igen på de vita holkfjällen och de hönliga på de röda holkfjällen.

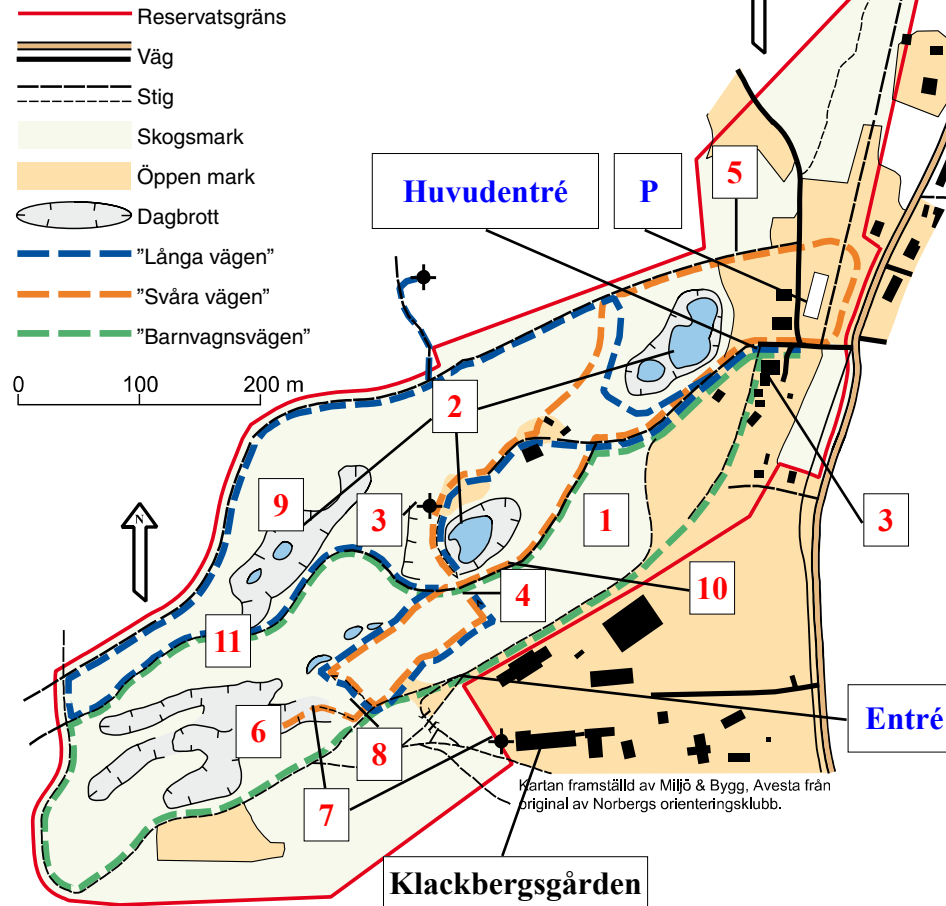
Rödsysslan kallas också röd skogslilja. I Klackberg har vi Sveriges nordligaste förekomst av denna vackra men fåtaliga orkidé. Rödsysslan finns som mest på Gotland, men inte på Öland, dessutom sällsynt i delar av Göta- och Svealand.

Majvivan är en spenslig ört med en till två decimeter hög stängel. Den blommar i slutet av maj med en tät flock små rödvioletta blommor. Majvivan finns på Klackberg med ett fåtal exemplar och är för övrigt mycket sällsynt i Västmanland.

Rödhaken finns, liksom koltrasten och rödvingetrasten, i de mörkare och skuggiga partierna av Klackberg. Den är inte alla gånger så lätt att se, där den hoppar på marken och letar efter insekter, maskar och sniglar. Men förr eller senare vänder den sitt bröst till och saken är klar. Den kallas ju ibland ”rödröst”.

Karta över Klackbergs naturreservat

Entréer, parkering, vägvisning och skyltning

Naturreservatets huvudentré, som samtidigt är Norbergs skidstadion, finns i Gröndal i byn Klackberg, 3 km norr om det lilla samhället Norberg.

Intill parkeringsplatsen finns skyltar med karta, bestämmelser och fördjupande texter.

Det finns också en entré till reservatet från Klackbergsgården.

Förutom skyltning vid entréerna, finns ”blädderblock” med mindre skyltar, som berättar om växter och fåglar i Klackberg. Sådana skyltar finns också utplacerade på lokaler där

man har möjlighet att stöta på fågeln eller växten. Det finns även en del skyltar med kulturhistoriskt innehåll.

På några platser finns vägvisningsskyltar, som tillsammans med kartan här ovanför ger hjälp att hitta i Klackbergs naturreservat.

Upptäck i Klackberg

Ålderdomliga dagbrott (1)
På många ställen i Klackberg har malm och kalk legat mycket ytligt. Den var därför lätt att upptäcka och bryta. Ett exempel på ålderdomlig brytning på Klackbergs sydslutning, finns markerat med en skylt. Man har här brutit ut en ytlig malmåder och man kan se hur man följt dess vindlande väg i bergget så att smala gångar har bildats.

Dagbrott (2)
Finns det ett antal av i Klackberg, ofta vattenfyllda, där den järnrika malmen brutits ut. Tekniken med dagbrott övergavs under 1800-talet till förmån för underjordsbrytning.

Schakt och lavar (3)
Underjordsbrytningen krävde att man ordnade lodräta förbindelser, schakt, för transporter upp och ner till de underjordiska brytningsrummen. Övanför schaktens öppningar stod byggnader, oftast i trä, som inrymde hissanordningar mm. Trälavarna är alla borta i Klackberg, men två lavar byggda av slaggsten, Storgruvans och Gröndalsgruvans lave, finns bevarade.

Tunnel (4)
Den brutna malmen transporterades med hjälp av ett system av bockbanor till platser där den lastades på järnväg. 1899 byggdes en tunnel, som fortfarande finns bevarad, för transporterna ut från Storgruvan.

Rutchbanan (5)
En mindre järnväg från gruvor längre västerut, ledde genom Klackberg till en lastplats vid entréområdet. Den branta backen ner mot nuvarande skidstadion, kunde inte trafikeras med lok och vagnar på vanligt sätt, utan här fanns en anordning där vagnarna hissades ner bromsade av linor. Linorna drog samtidigt upp de tomma vagnarna igen.

Kalkbrotten och kalkugnarna (6) (7)
I Klackberg har också brutits kalk. Kalken var ett nödvändigt tillsatsmedel i masugnen vid järnframställningen. Kalk kan också användas till murbruk. Då måste den först brännas. En kalkugn finns bevarad i Klackberg och det finns ruiner efter ytterligare en.

Blå grottan och Granrotsgruvan (8) (9)
Öppningen som kallas Blå grottan har varit en stoll, en transportgång in till botten av Granrotsgruvan. Den är nu igenrasad innanför Springegruvan, med sin blå vattenspegel. Tidigare fanns en bro över vattnet.

Utsiktspunkten och Granrotan (10) (11)
Från den smala passagen där vägen passerar mellan Storgruvan och slutningen ner mot byn Klacken och Klackbergsgården har man en vidsträckt utsikt mot Norbergs samhälle. Lite längre västerut efter samma väg syns vid Granrotan ännu spåren av trädgården som omgivit stugan som en gång låg här.